

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

306

Finanse publiczne

Redaktorzy naukowi

Jerzy Sokołowski

Arkadiusz Żabiński

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-386-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Jan Borowiec , Kryzys gospodarczy a polityka monetarna i fiskalna w strefie euro w latach 2008-2012.....	13
Leszek Borowiec, Marzena Kuśmierk , Kapitał żelazny w finansowaniu organizacji non-profit w Polsce	24
Patrycja Chodnicka, Katarzyna Niewińska , Determinanty wyceny rynkowej sektora bankowego w dobie kryzysu	37
Patrycja Chodnicka, Katarzyna Niewińska , Ocena sektora bankowego w Europie.....	48
Iwona Dorota Czechowska , Rachunki osobiste dla klientów 60+	61
Agnieszka Deresz, Marian Podstawka , Opodatkowanie podatkiem dochodowym od osób fizycznych mikroprzedsiębiorców w warunkach kryzysu	73
Joanna Działo , Czy Unia Europejska potrzebuje unii fiskalnej?.....	86
Ryta Dziemianowicz , <i>Tax expenditures</i> w konstrukcji reguły wydatkowej... ..	98
Joanna Fila , Mikrofinanse w Unii Europejskiej – polityka, instrumenty, efekty	110
Beata Filipiak, Marek Dylewski , Indywidualny wskaźnik zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego – problemy dostosowawcze.....	120
Piotr Gut , Model odwróconej płatności (<i>reverse charge</i>) jako element konstrukcji podatku VAT ograniczający uszczuplenia w podatku VAT.....	132
Małgorzata Magdalena Hybka , Raison d'être solidarnej odpowiedzialności za zobowiązania z tytułu podatku od wartości dodanej	143
Marcin Idzik , Ekskluzja finansowa – ujęcie empiryczne.....	154
Maria Jastrzębska , Kreacja i implementacja systemu zarządzania ryzykiem jednostki samorządu terytorialnego	166
Piotr Karaś, Wojciech Pacut , Porównanie działania banków islamskich i konwencjonalnych – przypadek Zjednoczonych Emiratów Arabskich	178
Anna Kobialka , Wykorzystanie funduszy unijnych w finansowaniu wydatków inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego lubelszczyzny	190
Teresa Kondrakiewicz , Dywersyfikacja jako kierunek rozwoju grup kapitałowych.....	200
Iwa Kuchciak , Problematyka nadmiernego zadłużania w kontekście wykluczenia finansowego.....	213
Elwira Leśna-Wierszołowicz , Koncepcja wielofunduszowości w drugim filarze systemu emerytalnego w Polsce	225
Paweł Marszałek , Finansyzacja w Polsce – ciekawostka teoretyczna czy realny problem?.....	235
Grzegorz Matysek , Opodatkowanie dochodów spółek osobowych w Polsce – konieczność zmian.....	247

Danuta Milaszewicz , Stabilność fiskalna jako przymus w polityce fiskalnej	260
Magdalena Miszczuk , Zróżnicowanie sytuacji finansowej wybranych jednostek samorządu terytorialnego na podstawie indywidualnego wskaźnika zadłużenia	272
Anna Murdoch , Wejście Polski do strefy euro a długoterminowe cele rozwoju kraju	285
Piotr Ptak , Polityka wydatków publicznych w Polsce w latach 2008-2012....	298
Witold Rakowski , Zróżnicowanie wydatków gmin i powiatów na oświatę w latach 2005-2010 w układzie przestrzennym	311
Halina Rechul , Samodzielność finansowa jednostek samorządu terytorialnego w Polsce.....	325
Wioleta Samitowska , Fundusze pożyczkowe i fundusze poręczeń kredytowych jako instrumenty finansowego wsparcia MŚP	338
Przemysław Siudak , Specjalne strefy ekonomiczne jako instrument generujący oszczędności budżetu państwa z tytułu zatrudniania bezrobotnych..	351
Andrzej Sobczyk , Dynamika wydatków inwestycyjnych i liczby mieszkańców w gminach województwa zachodniopomorskiego w latach 2008-2011	362
Michał Sosnowski , Progresywne i proporcjonalne opodatkowanie przedsiębiorstw osób fizycznych w Polsce	372
Feliks Marek Stawarczyk , Kryzys finansowy a sytuacja banków krajowych w Niemczech	386
Igor Styn , Wpływ zmian w MSSF 9 na wyniki finansowe największych dwóch banków działających w Polsce oraz na ich politykę kredytową	397
Magdalena Syrkiewicz-Świtłała, Tomasz Holecki, Katarzyna Kłyta , Możliwości wprowadzenia prywatnych ubezpieczeń zdrowotnych do powszechnego systemu ochrony zdrowia w Polsce w opinii mieszkańców powiatu tarnogórskiego	409
Waldemar Szczepaniak , Ocena sytuacji finansowej publicznych uczelni technicznych w Polsce w latach 2004-2011	418
Tomasz Śmietanka , Gospodarka finansowa gminy miejsko-wiejskiej Kozienice w latach 2003-2012	430
Tomasz Uryszek , Zadłużenie sektora samorządowego w krajach Unii Europejskiej w okresie kryzysu gospodarczego	442
Alina Walenia , Zarządzanie ryzykiem w sektorze samorządowych finansów publicznych	454
Jerzy Wąchoł , Spowolnienie gospodarcze i problemy długu publicznego na świecie w świetle danych statystycznych	466
Radosław Witczak , Wykorzystanie metod szacowania podstawy opodatkowania do określenia wysokości zobowiązań podatkowych	478
Iwona Wojciechowska-Toruńska , „Pakt fiskalny” a polityka fiskalna	488

Katarzyna Wójtowicz , Udziały samorządów w podatkach państwowych – własne czy obce źródło dochodów JST? Dylematy teorii a praktyka budżetowa wybranych państw.....	501
Dorota Wyszowska , Stan finansów jednostek samorządu terytorialnego jako determinanta wykorzystania środków pomocowych Unii Europejskiej w perspektywie 2014-2020	513
Jolanta Zawora , Samodzielność finansowa samorządów gminnych w warunkach spowolnienia gospodarczego.....	523
Anna Zielińska-Chmielewska , Ocena realizacji strategii płynności finansowej GK Tarczyński SA w ujęciu dochód-ryzyko	534
Dagmara Zuzek , Faktoring jako niekonwencjonalne źródło finansowania mikro- i małych przedsiębiorstw w Polsce.....	547
Arkadiusz Żabiński , Realizacja zasady równości opodatkowania czynników wytwórczych w wybranych krajach europejskich.....	558

Summaries

Jan Borowiec , Economic crisis and monetary and fiscal policies in the euro zone in the years 2008-2012	23
Leszek Borowiec, Marzena Kuśmierk , Endowment capital and funding sources in non-profit organizations	36
Patrycja Chodnicka, Katarzyna Niewińska , Determinants of market valuation of the banking sector during the recent financial crisis	47
Patrycja Chodnicka, Katarzyna Niewińska , Assessment of the banking sector in Europe	60
Iwona Dorota Czechowska , Personal accounts for clients 60+.....	72
Agnieszka Deresz, Marian Podstawka , Personal income tax on small entrepreneurs in times of crisis	85
Joanna Działo , Does the European Union need a fiscal union?	97
Ryta Dziemianowicz , Tax expenditures in the construction of the expenditure rule.....	109
Joanna Fila , Microfinance in European Union – policy, instruments, effects	119
Beata Filipiak, Marek Dylewski , Personal debt ratio of local government – system problems	131
Piotr Gut , Reverse charge model as an element of the VAT system, preventing it from tax abuse	142
Małgorzata Magdalena Hybka , Raison d'être of the joint and several liability for value added tax purposes.....	153
Marcin Idzik , Financial exclusion – empirical approach.....	165
Maria Jastrzębska , Creation and implementation of the risk management system of territorial self-government unit	177

Piotr Karaś, Wojciech Pacut , Islamic vs. conventional banking – the case of United Arab Emirates.....	189
Anna Kobialka , European Union funds use in financing of territorial self-governments units' investment in Lublin region.....	199
Teresa Kondrakiewicz , Diversification strategy in the process of holding companies development.....	212
Iwa Kuchciak , The issue of overindebtedness in the context of financial exclusion	224
Elwira Leśna-Wierszółowicz , The concept of multifunding in the second pension pillar in Poland	234
Paweł Marszałek , Financialization in Poland – theoretical curiosity or the real problem?.....	246
Grzegorz Matysek , Income taxation of partnerships in Poland – the necessity of changes	259
Danuta Milaszewicz , Fiscal stability as a coercion in fiscal policy	271
Magdalena Miszczuk , Diversity of the financial situation of selected self-government units under individual debt indicator.....	284
Anna Murdoch , Poland's entry into the Eurozone vs. its long term growth objectives	297
Piotr Ptak , Public spending policy in Poland in the years 2008-2012	310
Witold Rakowski , Variation of educational spending by communities and counties across regions in 2005-2010	324
Halina Rechul , Financial independence of local government units in Poland	337
Wioleta Samitowska , Loan funds and credit guarantee funds as instruments of financial support for SME.....	350
Przemysław Siudak , Special economic zones as an instrument generating savings for the state budget through the employment of the unemployed .	361
Andrzej Sobczyk , Dynamics of capital expenditure and population in communities of Western Pomeranian Voivodeship in the years 2008-2011	371
Michał Sosnowski , Progressive and proportional taxation of natural persons' enterprises in Poland.....	385
Feliks Marek Stawarczyk , Financial crisis and <i>Landesbanken</i> problems in Germany	396
Igor Styn , How changes in IFRS 9 can affect net earnings of two biggest banks operating in Poland and their loan policy	408
Magdalena Syrkiewicz-Świtła, Tomasz Holecki, Katarzyna Kłyta , Possibilities of introducing private insurance in the public health care system in Poland in the opinion of the inhabitants of Tarnowskie Góry county	417
Waldemar Szczepaniak , Assessment of financial situation of technical universities in Poland between 2004-2011	429

Tomasz Śmietanka , Financial economy of the urban-rural commune of Kozienice in the years 2003-2012.....	441
Tomasz Uryszek , Local and regional government sector debt in the European Union countries during the economic crisis.....	453
Alina Walenia , Risk management in the self-government public finance sector.....	465
Jerzy Wąchol , Economic slowdown and problems with public debt in the world in the light of statistical data	477
Radosław Wiczak , The use of tax base estimation methods for the determination of the amount of tax liability.....	487
Iwona Wojciechowska-Toruńska , “Fiscal Pact” vs. fiscal policy	500
Katarzyna Wójtowicz , Local governments tax sharing arrangements – own or external source of revenues? Theoretical dilemmas vs. practical experiences of several European countries	512
Dorota Wyszowska , Financial standing of local self-government entities as a determinant of using of European Union aid in the perspective of 2014-2020	522
Jolanta Zawora , Financial independence of communes during economic slowdown	533
Anna Zielińska-Chmielewska , Assessment of strategies of working capital financial liquidity in the concept of risk-return analysis on GK Tarczyński SA	546
Dagmara Zuzek , Factoring as an unconventional source of financing activities of micro and small enterprises in Poland.....	557
Arkadiusz Żabiński , The implementation of the principle of equality in the taxation of factors of production in selected European countries	567

Iwona Dorota Czechowska

Uniwersytet Łódzki

RACHUNKI OSOBISTE DLA KLIENTÓW 60+

Streszczenie: Zmiany demograficzne powodują wzrost zainteresowania procesem starzenia się społeczeństwa. Celem opracowania jest identyfikacja i ocena rachunków osobistych oferowanych klientom 60+. Opracowanie składa się z dwóch części, w pierwszej opisano aspekt starzenia się i zmiany demograficzne. W drugiej zaprezentowano specyfikę rachunków osobistych oferowanych klientom 60+. W ramach konkluzji ustalono, że postępujące starzenie się społeczeństwa wymusza rozwój produktów dla tego segmentu i może stanowić potencjał rozwojowy dla sektora bankowego, ale przy uwzględnieniu jego specyficznych cech i określonych potrzeb. Wzajemne kontakty mogą być korzystne dla obu stron, dla sektora bankowego będą jednym z istotnych obszarów zysku, a dla osób starszych, oprócz przynoszenia materialnych korzyści, stanowią zachętę do rozwoju i aktywności w świecie nowoczesnych technologii.

Słowa kluczowe: bankowe rachunki osobiste, klienci 60+, seniorzy.

1. Wstęp

Klienci w wieku 60+ są zaliczani do grupy osób starszych. Dynamiczne zmiany demograficzne powodują wzrost zainteresowania procesem starzenia się społeczeństwa, znajdującego odzwierciedlenie m.in. w dyscyplinie naukowej gerontologii, będącej interdyscyplinarną nauką o procesach starzenia się, łączącej elementy: biologii, psychologii, antropologii kulturowej, socjologii, pedagogiki, demografii, ekonomii¹ czy medycyny. Proces starzenia się jest analizowany w medycynie w ramach geriatry, nauki o chorobach wieku podeszłego, metodach ich ograniczania i zapobiegania im, mającej holistyczny charakter wobec zróżnicowanych schorzeń pacjenta. Natomiast starość jako przedmiot zainteresowania ekonomii pojawia się w tzw. *silver economy*, „siewiącej ekonomii”, zajmującej się społecznymi i ekonomicznymi aspektami tego procesu. Specyfika starości, aktywność osób starszych na rynkach finansowych jest zatem zagadnieniem aktualnym i społecznie użytecznym.

¹ Zob. Ł. Jurek, *Ekonomia starzejącego się społeczeństwa*, Difin, Warszawa 2012; M. Bombol, T. Słaby, *Konsument 55+ wyzwaniem dla rynku*, Oficyna Wydawnicza SGH w Warszawie, Warszawa 2011; J. Kleer (red.), *Konsekwencje ekonomiczne i społeczne starzenia się społeczeństwa*, Polska Akademia Nauk Komitet Prognoz, „Polska 2000 PLUS”, Warszawa 2008.

Warto zainteresować się tym tematem z kilku powodów. Oprócz powodów natury demograficznej, istotny jest z jednej strony niski poziom aktywności klientów 60+ na rynkach finansowych, z drugiej strony ich niewykorzystany przez sektor bankowy potencjał. Ważne są także powody osobiste, ponieważ procesu starzenia nie można uniknąć, dotyczy wszystkich, chociaż jego przebieg ma charakter indywidualny. Dobrze byłoby, gdyby starość nie była okresem stagnacji, ale samorealizacji, bycia zorientowanym w technicznych udogodnieniach, a także okresem aktywności na rynku usług bankowych.

Niniejsza praca jest próbą poszukiwania specyfiki starości i rozpoznania produktów finansowych oferowanych przez sektor bankowy grupie klientów odpowiadającej temu przedziałowi wiekowemu. Zawężając obszar badawczy, określono cel opracowania jako próbę identyfikacji i oceny bankowych rachunków osobistych oferowanych klientom 60+. Rachunki osobiste, wobec których stosowane jest zamiennie określenie konta osobiste, to rodzaj rachunków bieżących, przeznaczonych dla osób fizycznych, indywidualnych klientów, które umożliwiają zarządzanie środkami, przechowywanymi na koncie, za pomocą przelewów, zleceń oraz kart płatniczych. Są to rachunki oszczędnościowo-rozliczeniowe, na których zostały ulokowane środki, z niewysokim poziomem oprocentowania w porównaniu z rachunkami oszczędnościowymi, do których klienci mają stały dostęp i które mogą być wydatkowane w formie gotówkowej i bezgotówkowej.

2. Teoretyczne ramy rozważań o starości

Starość jest przedmiotem rozważań różnych dziedzin nauki, czego konsekwencją są rozmaite podejścia teoretyczne, wyjaśniające jej specyfikę. Dla celów badawczych i analitycznych, definiując starość, przyjmuje się ramy wieku chronologicznego. W tym ujęciu wiek progowy starości przypada między 60 a 65 rokiem życia, co ma związek z zaprzestaniem aktywności zawodowej. Wśród wielu definicji starości można znaleźć definicję w ujęciu psychospołecznym, zgodnie z którą starość dotyczy etapu życia, w którym procesy psychiczne oraz społeczne równocześnie z procesami biologicznymi prowadzą do zmian percepcyjno-motorycznych, psychicznych, zmian ról społecznych i powodują brak obiektywnych szans na powrót do stanu poprzedniego². Zdaniem Antoniego Kępińskiego autora książki *Rytm życia* brak jednoznacznej definicji starości i starzenia się wynika z braku powszechnie akceptowalnej naukowej definicji życia³. Autor ten podkreśla potrzebę indywidualnego podejścia do szczególnego etapu życia, którym jest starość, wskazując na to, że może się ona rozpoczynać w różnym momencie, np. w momencie utraty współmałżonka albo po przejściu na emeryturę lub gdy zaczynają być widoczne biologiczne symptomy procesu starzenia. Starość ma charakter indywidualny i nie występuje

² A. Leszczyńska-Rejchert, *Człowiek stary i jego wspomaganie w stronę pedagogiki starości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2005, s. 17.

³ A. Kępiński, *Rytm życia*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1973, s. 318.

u wszystkich w tym samym okresie. Ważne jednak, żeby nie kojarzyła się jedynie z generowaniem kosztów dla finansów publicznych przeznaczonych na zabezpieczenie. Istotne jest także, żeby charakterystyczne dla starości potrzeby seniorów wykorzystać jako dźwignię rozwoju w ujęciu makroekonomicznym. Teorie starzenia się można podzielić na trzy grupy dotyczące⁴: kondycji psychofizycznej, sytuacji życiowej i uczestnictwa w życiu społecznym. Charakteryzując starość, stosuje się trzy kryteria⁵: biologiczne (zmiany funkcji fizjologicznych organizmu), psychologiczne (zmiany procesów psychicznych, osobowości i osobistych doświadczeń) oraz socjoekonomiczne. Proces starzenia charakteryzuje wiele cech o negatywnych konotacjach, takich jak: trudności materialne, przewlekłe choroby oraz zmniejszenie sprawności fizycznej, utrata bliskich, trudności z wypełnieniem czasu wolnego, poczucie bycia nieużytecznym. Pozytywny aspekt starości to: posiadanie zasobów materialnych, wolny czas na realizację zainteresowań, doświadczenie życiowe.

W prognozie demograficznej dla Polski na lata 2008-2035 przewidziano, że liczba Polaków zmniejszy się o dwa miliony (z 38,12 mln do 36,0 mln), natomiast liczba osób starszych powyżej 65 roku życia wzrośnie o trzy miliony (z poziomu 5,14 mln do 8,4 mln), co oznacza, że powiększy się udział osób starszych w społeczeństwie (z poziomu 16 do około 27%)⁶. Starzenie się społeczeństwa to proces charakterystyczny dla całego świata. Według informacji GUS w 2010 r. było 6896 mln ludności na świecie, z czego ludność w wieku 65 lat i więcej stanowiła 7,6%; w 2020 r., według prognoz, na świecie ma być 7657 mln ludności, z czego grupa 65+ ma stanowić 9,4% całej populacji, a w 2030 liczba ludności ma stanowić 8321 mln, z czego 65+ 11,7%⁷. Jeszcze większą część populacji będzie stanowiła grupa w przedziale wiekowym 65+ w Europie. W 2010 r. ludność Europy liczyła 738 mln, z czego liczba ludności 65+ stanowiła 16,13%; w 2020 r. zakładana liczba ludności to 744 mln, z czego 65+ ma stanowić 18,82%, a w roku 2030 udział tej grupy w całej populacji ma wynieść 22,4%⁸.

3. Bankowe konta osobiste dla seniorów

Seniorzy nie są aktywnymi klientami bankowości. Tylko niektórzy korzystają z produktów bankowych, część z nich jest dotknięta wykluczeniem finansowym⁹. Osoby w wieku 60+ stanowią interesujący segment dla podmiotów pośrednictwa finanso-

⁴ J. Modrzejewski, *Socjalizacja i uczestnictwo społeczne. Studium socjopedagogiczne*, Wyd. Uniwersytetu im. A. Mickiewicza, Poznań 2007, s. 201-212.

⁵ A. Leszczyńska-Rejchert, wyd. cyt., s. 18.

⁶ *Prognoza ludności na lata 2008-2035*, GUS, Warszawa 2009, s. 204.

⁷ *Rocznik Statystyki Międzynarodowej 2012*, GUS, Warszawa 2012, s. 40.

⁸ Tamże, s. 40.

⁹ Wykluczenie finansowe jako brak możliwości korzystania z usług bankowych jest spowodowane niskimi dochodami, brakiem pracy, nieumiejętnym obchodzeniem się ze swoimi pieniędzmi i niewiedzą, <http://nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/wykluczeniefinansowe/index.html> [21.03.2013].

wego, m.in. dlatego, że jest to grupa ubankowiona w relatywnie niskim stopniu (w 2011r. 47% Polaków powyżej 65 roku nie miało konta bankowego¹⁰). Emeryci to atrakcyjna grupa klientów, ponieważ mają stałe i regularne wpływy, są przewidywalni i rzetelni. Spłacają raty kredytów terminowo i nie podejmują ryzykownych działań na rynkach finansowych. Emerytów charakteryzuje często odbieranie emerytury za pośrednictwem przekazów pieniężnych, które są dostarczane przez listonoszy, za pośrednictwem Poczty Polskiej¹¹. Taka forma świadczeń w 2009 r. powodowała dla ZUS koszty w wysokości 300 mln zł¹². Ministerstwo Finansów zakłada, że gdyby 70% emerytów i rencistów założyło konto w banku, można by było zaoszczędzić około 130 mln zł, podobnie sytuacja kształtuje się w odniesieniu do przekazywania świadczeń klientom KRUS¹³, ponieważ na konta bankowe wpływają emerytury jedynie 30% rolników. Gdyby tę grupę powiększyć do 70%, koszt przekazywania środków byłby o 47 mln niższy¹⁴.

Problemy wynikające z braku posiadania rachunku bankowego, a także związane z niskim poziomem wykorzystania obrotu bezgotówkowego, również przez osoby starsze, stanowiły przesłankę utworzenia Koalicji na rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności, której uczestnikami są ZBP, NBP i ZUS. Podstawowym celem tej koalicji jest rozwój i upowszechnienie elektronicznych instrumentów płatniczych oraz przyspieszenie elektronizacji gospodarki¹⁵. Jedno z jej zadań to przekonanie emerytów i rencistów do zakładania kont w bankach. W wyniku dyskusji na forum Koalicji na rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności przygotowano kompleksową, wieloletnią strategię rozwoju obrotu bezgotówkowego. Konsekwencją zrealizowania przewidzianych w strategii działań będzie zwiększenie grupy osób posiadających rachunek bankowy i wykorzystania bezgotówkowych instrumentów płatniczych, co wpłynie także na obniżenie kosztów działalności administracji pań-

¹⁰ *Finanse dla seniora*, NBP, Warszawa 2012, s. 3.

¹¹ Na mocy ustawy ustalono, że świadczenia wypłaca się za pośrednictwem osób prawnych prowadzących działalność doręczania, czyli gotówkowo za pośrednictwem poczty. Ustawa dopuszcza wypłatę na rachunek uprawnionego w banku lub SKOK, na jego wniosek. Art. 130 ust. 2 Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (DzU 1998 nr 162 poz. 1118).

¹² Według danych ZUS procentowy udział wypłacanych przez niego świadczeń w formie gotówkowej wyniósł na koniec 2007 r. 53%. *Strategia rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce na lata 2009-2013* (projekt), NBP, ZBP, Koalicja na rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności, Warszawa 2009, s. 18.

¹³ Na mocy ustawy ustalono, że pobór składek i wypłata świadczeń dokonywane są w formie gotówkowej. Art. 41 i 49 Ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (DzU 1991 nr 7 poz. 24).

¹⁴ *Finanse dla seniora...*, s. 3.

¹⁵ Koalicja na rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności powstała w 2007 r. z inicjatywy ZBP. Jej podstawowym celem jest rozwój i upowszechnienie elektronicznych instrumentów płatniczych, przyspieszenie elektronizacji gospodarki. Jest platformą współpracy banków i firm technologicznych z partnerami reprezentującymi związki samorządowe, www.zbp.pl/obrot_bezgotowkowy [20.03.2013]

stwowej¹⁶. Zgodnie z założeniami Strategii rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce na lata 2009-2013 zakłada się, że w wyniku podjętych działań aktywizujących grupę 60+ w roku 2013 udział procentowy liczby wypłat świadczeń emerytalno-rentowych na rachunki bankowe lub w SKOK będzie wynosił 90%¹⁷.

Aktywnością w dziedzinie upowszechniania rachunku dla emerytów wykazał się ZUS, który w 2011 r. ogłosił strategię marketingową, której celem było powiększenie wiedzy na temat obrotu bezgotówkowego i określenie oczekiwań „niebankowionego świadczeniobiorcy”¹⁸. Ustalono, że podstawą dla rachunku bankowego, który uzyska poparcie ZUS, będzie przede wszystkim brak opłaty za jego prowadzenie i darmowa karta do konta przez przynajmniej dwa lata. Ze złożonych przez pięć banków ofert skierowanych do klientów, którzy nie posiadali rachunku bankowego, ale korzystali z usług poczty po to, aby opłacić rachunki, ZUS zaakceptował propozycję Pekao SA i konsorcjum Banku Pocztowego¹⁹ i Poczty Polskiej, uznając je za najlepiej zachęcające emerytów i rencistów do korzystania z bezgotówkowej formy otrzymywania świadczeń²⁰.

Rachunki bankowe stanowią najbardziej popularne produkty finansowe, dające możliwość wykorzystania innych usług bankowych. Istnieje wiele przesłanek wykorzystania rachunków bankowych, należą do nich: redukcja kosztów, wygoda, szybkość i bezpieczeństwo transakcji. Ze względu na potencjalne korzyści seniorzy również powinni być zainteresowani ich wykorzystaniem. Jednak część seniorów rachunków bankowych nie używa. Dzieje się tak z następujących powodów: przyzwyczajenia do płatności gotówkowych, niskich dochodów, konkurencyjnych opłat za usługi pośredników finansowych, którzy akceptują przede wszystkim gotówkę²¹.

Stopniowo wśród rachunków osobistych pojawiają się te skierowane do seniorów, przy czym określenie dolnego przedziału wiekowego tej grupy jest zróżnicowane (od 50 do 60+). Powyższą ofertę charakteryzują dodatkowe udogodnienia, np. dostęp do bezpłatnych bankomatów, wyższe niż standardowe oprocentowanie ROR, także programy rabatowe, powodujące przy zapłacie kartą za zakupy obniżenie ich ceny, zwłaszcza w aptekach (ale także w sklepach z żywnością), dodatkowe ubezpieczenia domu czy mieszkania, *assistance*, ubezpieczenia medyczne *assistance*

¹⁶ *Strategia rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce...*, s. 101.

¹⁷ Tamże, s. 100.

¹⁸ <http://emerytura.wp.pl/kat,2752,title,Konta-dla-emerytow-z-blogoslawienstwem-ZUS,wid,14290485,wiadomosc.html?ticaid=1102ee> [03.03.2013].

¹⁹ Bank Pocztowy przez Konto Nestor oferuje dostawę gotówki przez listonosza pod wskazany adres, bez opłat.

²⁰ <http://emerytura.wp.pl/kat,2752,title,Konta-dla-emerytow-z-blogoslawienstwem-ZUS,wid,14290485,wiadomosc.html?ticaid=1102ee> [03.03.2013].

²¹ T. Koźliński, DSP NBP, *Wybrane wyniki badania nt. korzystania Polaków z kont osobistych i kart płatniczych oraz realizowania płatności masowych w Polsce poprzez transakcje gotówkowe i bezgotówkowe*, badanie reprezentatywne przeprowadzone w kwietniu 2006 r. na zlecenie NBP.

oraz ubezpieczenia *assistance* domowe²². Ofertę dedykowaną seniorom posiadało w 2012 r. 21 banków: Alior Bank, Bank Poczty, BGŻ, BNP Paribas, BPH, BPS, BZ WBK, CitiBank Handlowy, Credit Agricole, Deutsche Bank, Eurobank, Getin Bank, Idea Bank, ING Bank Śląski, Kredyt Bank, Meritum Bank, Bank Millennium, Multi-Bank, PKO Bank Polski, Bank Poczty, Polbank EFG, Raiffeisen Bank²³, zob. tab. 1 i 2. Koszt założenia i prowadzenia rachunku bankowego zależy od różnych czynników, jednym z nich jest polityka prowadzona przez bank wobec swoich klientów. Kolejnym istotnym czynnikiem, który wpływa na koszt prowadzenia rachunku, jest rodzaj i zakres usług realizowanych w związku z funkcjonowaniem tego rachunku. Często w obrębie opłaty za prowadzenie rachunku bank oferuje pakiet bezpłatnych usług rozliczeniowych.

Tabela 1. Zestawienie ofert ROR dedykowanych dla seniorów w 21 bankach (w 2012 r.)

Bank	Nazwa konta	Miesięczna opłata za prowadzenie konta	Obniżona miesięczna opłata za prowadzenie konta – warunki	Warunki obniżenia opłat uzależnione od miesięcznych wpływów i wielkości transakcji w miesiącu (TBm)
1	2	3	4	5
Alior Bank	Konto osobiste	0 zł	Nd.	Nie dotyczy
BGŻ	Plan Senior	5 zł	0	Średnie saldo na koncie minimum 2000 zł
BNP Paribas	Konto z pakietem	6,5 zł	Brak	Brak
BPH	Kapitałne konto	9,99 zł	Brak	Brak
BPS	Pol-Konto Senior	5 zł	Brak	Brak
BZ WBK	Konto Aktywni 50+	3 zł	0	Wpływy na rachunek minimum 1000 zł
CitiBank Handlowy	CitiKonto	7 zł	0	Wpływy na rachunek minimum 1500 zł
Credit Agricole	Pol-Konto Senior	8 zł	5 zł lub 0 zł	5 zł, gdy w każdym z 3 ostatnich miesięcy wpływy wyniosły minimum 1000 zł *
Deutsche Bank	Db Koneser	3 zł	Brak	Brak

²² Assistance medyczne polega na pomocy w przypadku nagłego zachorowania, w postaci wezwania lekarza pierwszego kontaktu lub pielęgniarki. Assistance domowe daje możliwość wezwania w razie potrzeby ślusarza czy hydraulika. W. Boczoń, *Przegląd bankowych kont dla seniorów*, Wojciech Boczoń – Bankier.pl, 2012-09-18. *Finanse dla seniora...*, s. 5.

²³ I.L. Marszałek L. Matus, *Idealne konto dla seniora?*, 25.06.2012 – Vademecum artykuł z cyklu „Finanse Seniora” w gazecie „Czerwony Portfelik Senior” lokalnym darmowym poradnikiem zakupowym, www.seniorzy.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1048:idealne-konto-dla-seniora&catid=7:porada-dnia [11.03.2013].

1	2	3	4	5
Eurobank	Konto Classic	9 zł	0	Wpływy na konto minimum 1000 zł na miesiąc lub miesięczne saldo depozytów na kwotę minimum 10 000 zł albo konto służy do spłaty rat kredytu lub aktywnego korzystania z karty kredytowej
Getin Bank	Konto Uniwersalne+	9,99 zł	0	Miesięczne wpływy na konto minimum 750 zł lub transakcje bezgotówkowe na kwotę minimum 400 zł
Idea Bank	Konto Idealne	0 zł	Nd	Nie dotyczy
ING Bank Śląski	Konto Komfort	10 zł	5 zł przez 3 m-e	5 zł przez 3 m-ce
Kredyt Bank	Ekstrakonto Plus	0 zł	Nd	Nie dotyczy
Meritum Bank	Konto Zarabiające	0 zł	Nd	Nd
Bank Millenium	Dobre Konto	7 zł	0	1000 zł
MultiBank	MultiKonto ja	9,5 zł	Brak	Brak
PKO BP	PKO Konto Pogodne	11 zł	5,9 zł	Występuje w przypadku rachunku, do którego została wydana karta debetowa
Bank Pocztowy	Pocztowe Konto Nestor	0 zł	Nd	Nd
Polbank EFG	Mistrzowskie Konto Osobiste	6 zł	0 zł	1000 zł
Raiffeisen Bank	Konto osobiste Standard	0 zł	Nd	Nd

*0 zł, gdy dodatkowo średnie saldo miesięczne na koncie (rachunek + lokaty + rachunek „Oszczędzam”) i Antidotum PRO to min. 10 tys. zł.

Źródło: na podstawie Ł. Marszałek L. Matus, *Idealne konto dla seniora?*, 25.06.2012 – Vademecum, artykuł z cyklu „Finanse Seniora” w gazecie „Czerwony Portfelik Senior” lokalnym darmowym poradniku zakupowym, www.seniorzy.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1048:idealne-konto-dla-seniora&catid=7:porada-dnia [11.03.2013]. Na podstawie informacji z banków od 1.05. do 30.06.2012.

Powyższe oferty wyróżnia brak opłat za prowadzenie konta, w kilku przypadkach pod warunkiem że na konto będzie wpływać co najmniej 1 tys. zł albo że będzie dokonana określona liczba transakcji bezgotówkowych w miesiącu. Oprócz banków wykazanych w tabelach 1 i 2 również w ofertach pozostałych można znaleźć propozycje powiązane z wiekiem klientów, np. BGŻ oferuje PLAN Senior, powodujący zwrot na kartę klienta – emeryta 1% wartości zakupów dokonanych w aptekach

i w sklepach z żywnością. Inny rodzaj udogodnienia proponuje BOŚ – zamiast przeczytania odsłuchanie treści umowy²⁴.

Tabela 2. Zestawienie opłat i prowizji rachunków osobistych dla seniorów w 21 bankach

Bank	Zewnętrzne przelewy krajowe w placówce bankowej	Zewnętrzne przelewy krajowe w Internecie	Standardowa opłata za użytkowanie karty płatniczej	Ewentualna obniżona opłata za użytkowanie karty płatniczej	Warunek obniżenia opłaty za użytkowanie karty płatniczej dotyczący miesięcznych wpływów i transakcji bezgotówkowych w miesiącu (TBm)
Alior Bank	6 zł	0	9 zł	5 zł	Minimum 2000 zł
BGŻ	2 zł	1 zł	4 zł	0	TBm min. 300 zł
BNP Paribas	4 zł	0,5 zł	1 zł	Brak	Brak
BPH	0 zł	0	0 zł	Nd	Nie dotyczy
BPS	3 zł	1 zł	0,5 zł	Brak	Brak
BZ WBK	7 zł	0,5 zł	3 zł	1	1 TBm
CitiBank Handlowy	6 zł	0	5 zł	Brak	Brak
Credit Agricole	5 zł	0	5 zł	0	TBm min. 300 zł
Deutsche Bank	0	0	5 zł	0	1 TBm
Eurobank	0 pierwsze 3 w miesiącu; 2,95 zł czwarty i kolejne	0,5 zł	1,95	0	3 TBm
Getin Bank	5,99 zł	0	3,99 zł	0	TBm min. 100 zł
Idea Bank	4,99 zł	0	0	Nd	Nie dotyczy
ING Bank Śląski	9 zł	0	7 zł	0	TBm min. 100 zł
Kredyt Bank	7 zł	0	5 zł	0	5 TBm
Meritum Bank	5 zł	0	2 zł	0	TBm min. 200 zł
Bank Millennium	5 zł	0	3 zł	0	1 TBm min. 1000 zł
MultiBank	5 zł	0	5 zł	Brak	Brak
PKO BP	5 zł	0	4,5 zł	Brak	Brak
Bank Pocztowy	0	0	4 zł	Brak	Brak
Polbank EFG	7 zł	0	4 zł	0	5 TBm
Raiffeisen Bank	9,99 zł	0	4,99 zł	Brak	Brak

Źródło: na podstawie Ł. Marszałek L. Matus, *Idealne konto dla seniora?*, 25.06.2012, Vademecum artykuł z cyklu „Finanse Seniora” w gazecie „Czerwony Portfelik Senior” lokalnym darmowym poradniku zakupowym, www.seniorzy.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1048:idealne-konto-dla-seniora&catid=7:porada-dnia [11.03.2013]. Na podstawie informacji z banków od 1.05. do 30.06.2012.

Podsumowując powyższe propozycje bankowych rachunków dla klientów 60+, można wskazać ich zróżnicowanie, ale widoczne jest preferowanie przez banki

²⁴ *Finanse dla seniora...*, s. 10.

klientów korzystających z Internetu, którym proponuje się najniższe ceny. Takie podejście nie do końca odpowiada możliwościom tej grupy klientów. W tej sytuacji wskazane byłoby podjęcie działań aktywizujących klientów 60+ w tej dziedzinie.

Korzystanie z usług bankowych klientów 60+ łączy się z ich obawami i brakiem zaufania do systemu. Aby temu przeciwdziałać i zapobiegać ewentualnym nadużyciom w stosunku klientów, w ramach ochrony zaleca się dokładne czytanie umowy, ponieważ oferty banków ulegają zmianie albo udogodnienia dotyczą określonego przedziału czasowego. Zaleca się starszym klientom ostrożność w korzystaniu z kart kredytowych, dopóki nie opanują umiejętności zarządzania swoimi środkami. Pod rozwagę poddaje się seniorom założenie konta internetowego, które nie łączy się z kosztami prowadzenia, obsługi karty bankomatowej czy opłatami za przelewy pod warunkiem regularnego płacenia kartą w sklepach. Korzystanie z karty nie naraża na niebezpieczeństwo kradzieży środków pieniężnych w momencie ich wypłaty z banku. W niektórych bankach istnieje także internetowa wersja specjalnego konta dla emerytów. Jednak ograniczenie stanowi konieczność posiadania komputera i umiejętności jego wykorzystywania.

Dokonując wyboru rachunku osobistego, wybiera się podmiot świadczący usługi bankowe dla seniorów. Oferta bankowa powinna być dostosowana do potrzeb i możliwości klientów²⁵. W przypadku funkcjonalności usług bankowych dla seniorów zwraca się uwagę, aby placówki i bankomaty były położone blisko miejsca zamieszkania, po to aby łatwo i szybko można było do nich dotrzeć, ponieważ mogą zdarzyć się sytuacje, które wymagają bezpośredniego kontaktu. Ważne, aby w takich placówkach były miejsca siedzące, gdzie można poczekać, jeżeli jest kolejka. Usługi dedykowane tym klientom powinny być proste i jasne. Przedmiotem analizy są również koszty miesięczne związane z prowadzeniem rachunku albo okres wyłączenia z tych opłat, koszty przelewów (realizowane w placówce bankowej, przez telefon, Internet), zlecenia stałe, koszty związane z wydaniem i miesięczną obsługą karty debetowej, a także wypłatą z bankomatu. W banku można poprosić o formularze, wzór umowy po to, aby analizować je w domu. Istotne jest także dokonanie pełnomocnictwa do dysponowania rachunkiem. Klient senior ma także możliwość założenia konta przez Internet, a wtedy wszystkie niezbędne dokumenty zostaną dostarczone przez kuriera do miejsca zamieszkania. Wypełnione w obecności kuriera dokumenty mogą zostać mu przekazane do zwrotu albo oddane w najbliższej placówce danego banku. Bank, do którego zostaje przeniesione konto, powinien pomagać w tym procesie i np. poinformować ZUS o zmianie numeru rachunku²⁶.

Wybór odpowiedniego konta osobistego dla seniora zależy od rodzajów i formy operacji, z których najczęściej korzysta. Czy jest to wykorzystanie związane wyłącznie z pobieraniem emerytury (wówczas wskazane jest takie konto, za któ-

²⁵ L. Marszałek L. Matus, wyd. cyt.

²⁶ Rekomendacja Związku Banków Polskich dotycząca *dobrych praktyk w zakresie przenoszenia rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych dla klientów indywidualnych na polskim rynku bankowym*, ZBP, Warszawa 2009, IV 3D, s. 4.

rego prowadzenie nie ponosi się opłat, ale przelewy kosztują drożej), czy aktywne wykorzystanie polegające na częstej wypłacie gotówki w placówce, z bankomatów i dokonywanie przelewów (wtedy bardziej opłacalne jest konto z niższymi opłatami za przelewy czy bezpłatną wypłatą gotówki z wielu bankomatów). Ważny jest także wybór formy korzystania z usług bankowych za pomocą tradycyjnych kanałów, takich jak: placówka banku, telefon czy Internet. Przy analizie wyboru konta osobistego bierze się także pod uwagę koszty związane z kartami płatniczymi, debetowymi i kredytowymi, wynikające z częstotliwości korzystania z tego typu produktów bankowych.

Analiza proponowanych usług bankowych wskazuje, że niektóre zwierają mało atrakcyjne warunki dla klientów, np. Konto Pogodne będące produktem Banku PKO BP dla emerytów jest droższe niż zwykły rachunek w innych bankach, a nie korzystając z karty debetowej trzeba uiścić opłatę w wysokości ponad 10 zł miesięcznie, uzyskując w zamian ubezpieczenie medyczne i zniżki w wybranych aptekach²⁷.

Klienci 60+ mają obawy przed korzystaniem z usług bankowych związane np. z obsługą bankomatów, komputera, znajomością Internetu, umiejętnością stosowania środków bezpieczeństwa czy kosztami. Obawy dotyczą również zawłości specjalistycznego języka. W tym przypadku sugeruje się starszym klientom, aby skorzystali z pomocy znajomego czy członka rodziny, do którego mają zaufanie. Z prośbą o taką pomoc można się zwrócić także do pracownika banku, który na życzenie klienta powinien wyjaśnić jego wątpliwości czy praktycznie zademonstrować np. dokonanie wypłaty gotówki z bankomatu.

4. Podsumowanie

Celem niniejszego opracowania była identyfikacja rachunków osobistych dedykowanych dla klientów 60+. Na podstawie przeprowadzonej analizy autorka stwierdza, że postępujące starzenie się społeczeństwa wymusza rozwój produktów dla tego segmentu. W bankowej ofercie znajdują się rachunki osobiste skierowane do seniorów. Zachętę dla banków do zwiększenia aktywności w ramach oferty dla klientów 60+ stanowiła, oprócz przyczyn demograficznych, m.in. rządowa strategia „Program rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce na lata 2009-2013”, której celem było upowszechnianie obrotu bezgotówkowego. Seniorzy nie mają obowiązku używania dedykowanych tej grupie rachunków bankowych, mogą korzystać ze standardowej oferty dla klientów indywidualnych. Jednak mogą także rozważyć wybór wyspecjalizowanego rachunku, dokonując porównania płynących z niego korzyści i niedogodności. Grupa tych klientów stanowi potencjał rozwojowy dla sektora bankowego, ale jest to grupa wymagająca szczególnej uwagi, ponieważ często są to osoby nieufne, przywiązane do tradycyjnych rozwiązań, mające niski poziom wiedzy na temat funkcjonowania rachunków, niepotrafiące interpretować procedur

²⁷ *Finanse dla seniora...*, s. 11.

i nierozumiejące specjalistycznego języka bankowego, potrzebujące bezpośredniego kontaktu z pracownikiem banku. Kontakty między sektorem bankowym i grupą klientów 60+ mogą być korzystne dla obu stron. Dla nastawionego na komercyjne cele sektora bankowego usługi oferowane klientom 60+ mogą stanowić jeden z istotnych obszarów zysku. Natomiast starszym osobom usługi bankowe mogą przynosić nie tylko korzyści materialne, ale także stanowić inspirację do rozwoju, aktywności, praktycznego kontaktu z nowymi technologiami, zgodnie z zasadą, że ludzie się nie starzeją, ale stają się starzy, w momencie gdy przestają się rozwijać.

Literatura

- Boczoń W., *Przegląd bankowych kont dla seniorów*, Wojciech Boczoń – Bankier.pl, 2012-09-18.
- Bombol M., Słaby T., *Konsument 55+ wyzwaniem dla rynku*, Oficyna Wydawnicza SGH w Warszawie, Warszawa 2011.
- Finanse dla seniora*, NBP, Warszawa 2012.
- <http://emerytury.wp.pl/kat,2752,title,Konta-dla-emerytow-z-blogoslawienstwem-ZUS,wid,14290485,wiadomosc.html?ticaid=1102ee> [21.03.2013].
- <http://nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/wykluczeniefinansowe/index.html> [21.03.2013].
- http://www.zbp.pl/obrot_bezgotowkowy [20.03.2013].
- Jurek Ł., *Ekonomia starzejącego się społeczeństwa*, Difin, Warszawa 2012.
- Kępiński A., *Rytm życia*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1973.
- Kleer J. (red.), *Konsekwencje ekonomiczne i społeczne starzenia się społeczeństwa*, Polska Akademia Nauk Komitet Prognoz „Polska 2000 PLUS, Warszawa 2008.
- Koźliński T., DSP NBP, *Wybrane wyniki badania nt. korzystania Polaków z kont osobistych i kart płatniczych oraz realizowania płatności masowych w Polsce poprzez transakcje gotówkowe i bezgotówkowe* – badanie reprezentatywne przeprowadzone w kwietniu 2006 r. na zlecenie NBP.
- Leszczyńska-Rejchert A., *Człowiek stary i jego wspomaganie w stronę pedagogiki starości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2005.
- Marszałek Ł., Matus L., *Idealne konto dla seniora?*, 25.06.2012 – Vademecum, artykuł z cyklu „Finanse Seniora” w gazecie „Czerwony Portfelik Senior” lokalnym darmowym poradniku zakupowym, www.seniorzy.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1048:idealne-konto-dla-seniora&catid=7:porada-dnia [11.03.2013].
- Modrzejewski J., *Socjalizacja i uczestnictwo społeczne. Studium socjopedagogiczne*, Wyd. Uniwersytetu im. A. Mickiewicza, Poznań 2007.
- Prognoza ludności na lata 2008-2035*, GUS, Warszawa 2009.
- Rekomendacja Związku Banków Polskich dotycząca *dobrych praktyk w zakresie przenoszenia rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych dla klientów indywidualnych na polskim rynku bankowym*, ZBP, Warszawa 2009.
- Rocznik Statystyki Międzynarodowej 2012*, GUS, Warszawa 2013.
- Strategia rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce na lata 2009-2013*, NBP, ZBP, Koalicja na rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności, Warszawa 2009.
- Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (DzU 1998 nr 162 poz. 1118).
- Ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (DzU 1991 nr 7 poz. 24).

PERSONAL ACCOUNTS FOR CLIENTS 60+

Summary: Demographic changes cause an increase of interest in the process of ageing. The aim of this paper is to present and evaluate personal accounts offered to clients 60+. The paper consists of two parts. The first one describes aspect of ageing and demographic process. The second deals with the specific nature of personal accounts. The conclusions show that the ageing process of the population forces the development of products for this market segment. The needs of clients of this group may be a potential for the growth for the banking sector. Mutual contacts may be beneficial for both parties; for the banking sector it may be one of the significant areas of profit, for older people in addition to material benefit it can create incentives for the development and activity in the world of modern technology.

Keywords: personal banking accounts, clients 60+.